

Posudek diplomové práce Martiny Chromé České překlady První staroslověnské legendy o sv. Václavu

Diplomantka se ve své diplomové práci zaměřila na problematiku překládání staroslověnských památek do novodobé češtiny. Jako výchozí bod si vybrala text *První staroslověnské legendy o sv. Václavu*, jejíž vznik se klade do přemyslovských Čech poloviny 10. století. Legenda byla od svého objevení přeložena do češtiny vícekrát, přičemž někteří badatelé se ji pokusili v průběhu let přetlumočit několikrát. Tato skutečnost nabízí již dostatečný prostor pro studium vývoje překladu ze staroslověnštiny, kterému dosud nebyla v odborné literatuře věnována pozornost. Ani výběr zkoumaného slovanského pramene není náhodný, neboť se jedná o originální staroslověnskou, resp. církevněslovanskou skladbu, která na rozdíl od většiny dalších památek, jež vznikly v době velkomoravské, případně v přemyslovských Čechách, nebyla přeložena z řečtiny nebo latiny. Kromě toho ji lze chápat nejen jako umělecké dílo, ale také jako jeden z důležitých historických pramenů pro dobu 1. poloviny 10. století obecně, což překladatele nutí překládat tak, že se s tímto převodem bude pracovat v podstatě jako s pramenem, uvážíme-li fakt, že většina českých historiků, zabývajících se českým středověkem, neumí číst a interpretovat staroslověnské texty, což vede v určitých případech k mylným závěrům. To jsou důvody, proč zvolené téma považuji za důležité, neboť ukazuje jak filologická interpretace rukopisné památky ovlivňuje překlad a případně další výklady studovaného pramene. Domnívám se, že je třeba ocenit, že si diplomantka vybrala téma, které dosud pozornosti paleoslovenistiky spíše unikalo.

Diplomová práce M. Chromé je rozdělena do tří větších celků. Na prvním místě (kapitoly 2 a 3) s použitím odborné literatury stručně a přehledně seznamuje s rukopisným dochováním slovanského textu, jeho specifiky, krátce charakterizuje také Weingartovo rekonstruované znění legendy z roku 1934. V tomto případě diplomantka nově zjišťuje, že Weingart svou rekonstrukci na několika místech drobně upravil a vydal r. 1938 ve své „čítance“. U tohoto zjištění je M. Chromá až příliš skromná, neboť tento fakt nebyl dosud v odborné literatuře zaznamenán. Ukazuje to také, s jakou pozorností a pečlivostí k analýze zkoumaného materiálu přistupovala. Oceňuji také, že se diplomantka věnovala překladům podle předloh doložených v jednotlivých slovanských rukopisech a Weingartovy rekonstrukce, i když toto srovnání přináší jistá úskalí vzhledem k rozdílnosti čtení jednotlivých verzí.

Z první části práce je cenná především třetí kapitola, kde diplomantka shromáždila a popsala všechny dosud známé překlady zkoumaného textu. Uvádí také překlady, které dosud unikaly pozornosti, všímá si i změn při přetiskování jednotlivých převodů v mladších obdobích. Tato kapitola dobře dokumentuje, že diplomantka přistupovala ke sběru materiálu a jeho ověřování s příkladnou pečlivostí, a ukazuje, že mechanicky nepřebírá běžně dostupné informace, ale dokáže je vhodně doplnit a korigovat. Tento úsek je jako celek zpracován přehledně a s dostatečným nadhledem. Kladně hodnotím např. její nové zjištění, že V. Gruzín nevytvořil překlad, ale jen upravil starší převod Pastrnkův. Mám-li k této kapitole něco poznamenat, tak bych s autorkou polemizoval v některých pasážích při hodnocení Hankova překladu. Zde by bylo vhodné se poučit v práci Jiřího Levého *České teorie překladu*, neboť překlady v období romantismu nebyly považovány za rovnoprávné s originálem, ale sloužily jen jako prostředek k poznání originálu (I díl, s. 142). U Kolářova převodu (a ukázek) by bylo vhodné pro srovnání uvést také starší řešení V. Hanky, aby lépe vynikla inovativnost Kolářova překladu. V pasážích, které hodnotí Vašicovy překlady by bylo přínosné srovnat způsob jeho převodu PSLV s ostatními jeho překlady ze sborníku *Na úsvitu křesťanství*. Na tomto místě si dovoluji otázku k hodnoceným překladům, totiž zda se projevuje upravená Weingartova rekonstrukce PSLV nějak v mladších překladech buď u něj samotného či u Vašiči?

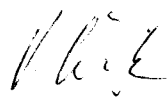
V další části se diplomantka stručně věnuje obecným problémům překladu PSLV, v některých místech by bylo vhodnější se pečlivěji držet zavedené terminologie: místo *ptc. minulé činné*, které není ve stsl. jednoznačné, je třeba uvést *ptc. präterita aktiva*. K obecnému dělení překladů do skupin nesdílím diplomantčinu jistotu se zařazením Hankova převodu k překladům ryze odborným, spíš by se jednalo o odborně-archaizující, resp. tento překlad v podstatě zcela vybočuje z nastavených kategorií. Za nejpřínosnější z dané kapitoly považuji problém překladu biblických citátů (ten je inovativní) a převodu nomin proprii do češtiny. I přes drobné chybičky a některé věcné připomínky je diplomantčino řešení v podstatě správné a opodstatněné, neboť se nesoustředila na způsob překládání jediného převodu.

Významná je kapitola č. 5, která se věnuje překládání problematických míst staroslověnského textu. Zde se ukazuje, že diplomantka dokáže kriticky pracovat i s náročnějším staroslověnským materiálem. (Z drobných poznámek, s. 58, pozn. 131 chybí paginace SJS). U výkladu podkapitol 5.7. a 5.9. bohužel nebyla zcela vyčerpána odborná literatura (studie F. V. Mareše *Příspěvky k I. církevněslovanské legendě václavské*, in: Cyrilometodějská tradice a slavistika, Praha 2000, s. 341-346), což je škoda, protože by M. Chromé významným způsobem pomohly řešit stanovený problém. Tato neznalost literatury však v jistém smyslu ukazuje na samostatnost diplomantčiny práce, neboť v některých částech srovnání úvah Chromé se vzdáleně přibližuje postupu F. V. Mareše, což považuji za ocenění hodné. I přes tyto výhrady považuji tuto část práce za cenný příspěvek do diskuse ke sporným místům PSLV.

Závěry práce jsou zpracovány přehledně a s dostatečným nadhledem. Diplomantka ukázala, že je schopna samostatně zhodnotit a patřičně okomentovat i obtížnější jazykový materiál, projevuje dostatečnou schopnost pracovat se staroslověnskými slovníky i tam, kde dochází mezi nimi k odlišným řešením.

Diplomová práce Martiny Chromé je odborně a metodologicky dobře zpracovaná, opírá se o ověřený jazykový materiál a dobrou znalost zkoumaného předmětu. V některých pasážích, zejm. v kapitole 4, je však patrný přílišný spěch, který zčásti kalí dojem jinak pečlivě zpracované diplomové práce. To je důvod, proč navrhuji, aby byla hodnocena známkou **velmi dobře**.

V Praze 6. září 2010

Mgr. Václav Čermák, Ph.D.